हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु.,इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२ **ईमेल:igatpuri.amfu@gmail.com**

६३) हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि.०९. ११.२०२६ जिल्हा: नाशिक

मागील आठवड्यातील हवामान (०३/११/२०२६ ते ०९/११/२०२६)							हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामान अंदाज (१०/११/२०२६ ते १४/११/२०२६)				
०३	०४	०५	०६	०७	०८	०९	दिनांक	१०	११	१२	१३	१४
०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	पाऊस (मिमी)	०	०	०	०	०
२८.७	३१.६	३२.५	३१.६	३१.३	३०.८	३१.०	कमाल तापमान (अं.से.)	३३	३३	३३	३२	३२
२२.२	२०.६	२१.५	२१.०	२३.०	१५.०	१५.७	किमान तापमान (अं.से.)	१४	१४	१३	१२	१२
निरभ्र	अं:ढगाळ	अं:ढगाळ	अं:ढगाळ	अं:ढगाळ	अं:ढगाळ	अं:ढगाळ	ढग स्थिती (आकाश)	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र
६६	६८	६५	६६	६३	६३	६२	सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	६८	६९	६८	६७	६७
४९	४८	४३	४७	३७	४४	४३	दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	२६	२५	२४	२४	२५
७.४	४.७	५.६	५.५	६.७	३.७	४.७	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	४.०	४.५	३.९	५.१	५.५

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश		पुढील पाच दिवसाचा अंदाज लक्ष्यात घेता हवामान कोरडे राहील. आकाश पुढील पाच दिवस निरभ्र राहिल. कमाल तापमान ३२-३३ डिग्री सें. व किमान तापमान १२-१४ डिग्री सें. दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे. तसेच वा-याचा वेग ३-५ कि.मी/तास या दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे.
हवामान सतर्कता/इशारा:		**इशारा नाही**
सामान्य सल्ला		वेलवर्गीय भाजीपाला पिके : त्रीस्तरीय कटिंग पद्धत वेलवर्गीय भाजीपाला पिके उदा. दुधी भोपळा, दोडका, काकडी, डांगर, कोहळा यांमध्ये त्रीस्तरीय कटिंग पद्धत उपयुक्त ठरते. पिकाची लागवड झाल्यानंतर त्या पिकाची उंची तीन ते पाच फुटापर्यंत वाढू द्यावी. सुरुवातीच्या पाच ते सात पानांपर्यंत कोणतीही उपशाखा त्या वेलीवर येऊ देऊ नये. उपशाखा आल्यास त्या ताबडतोब खुडून टाकाव्यात. या आलेल्या उपशाखांवर नर फुलांचे प्रमाण अधिक असते. पाच ते सात पानानंतर येणाऱ्या उपशाखा खुडू नयेत. त्या नैसर्गिकरित्या वाढू द्याव्यात. वेली पाच ते सात फूट उंचीच्या झाल्यावर त्याच्या मुख्य शाखेचा शेंडा खुडावा. त्यामुळे त्याची सरळ वाढ थांबून त्यावर उपशाखा येण्यास सुरुवात होते. आलेल्या उपशाखांवर १२ ते १५ पाने झाली की त्यांचा पुन्हा शेंडा खुडावा. त्यावर पुन्हा उपशाखा येतील. या आलेल्या उपशाखांची पुन्हा वाढ करून घ्यावी. या पद्धतीने मुख्य शाखा म्हणजे पहिला स्तर, उपशाखा म्हणजे दूसरा स्तर आणि शेवटी उपशाखांवर आलेल्या शाखा म्हणजे तिसऱ्या स्तराच्या शाखा होय. या क्रमाने वेलींची वाढ करून घ्यावी. आलेल्या तिसऱ्या स्तराच्या शाखांची वाढ चांगल्यारीतीने होऊ द्यावी. त्यावर मादी फुलांची उत्पत्ती होते. त्यामुळे फळधारणा अधिक होऊन उत्पादनात वाढ होते. या वेलींवर अधिक फळधारणा होत असल्याने अन्नद्रव्याचे व पाण्याचे योग्य व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे. या पिकांत विषाणूजन्य रोगाचा प्रादुर्भाव होण्याची शक्यता असते. त्यासाठी पिकाची विशेष दक्षता घ्यावी लागते. तूर- कमी कालावधीच्या तूर पीक वाणांची पक्कतेनुसार काढणी व मळणी करावी.
संदेश		**पाण्याची उपलब्धता असल्यास ओट, बरसीम व लसूणघास, तर मर्यादित पाण्यात चाऱ्यासाठी रब्बी ज्वारी (फुले अनुराधा व फुले सुचित्रा) यांची पेरणी करावी.**
रब्बी ज्वारी	पेरणी	पेरणीचा हंगाम जवळपास संपलेला आहे. तथापि,अपरिहार्य परिस्थितीत नोव्हेंबरच्या दुसऱ्या आठवड्यापर्यंत पेरणी करता येते. परंतु खोडमाशीचा प्रादुर्भाव वाढतो,त्यासाठी पेरणीपूर्वी थायमेथोक्झाम (३० एफएस) १० मि.लि. प्रति किलो बियाणे या प्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी. काणी रोगाचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी गंधक (३०० मेश) ४ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे प्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी. त्यानंतर ॲझोटोबॅक्टर किंवा ॲझोस्पिरिलम २५ ग्रॅम आणि स्फुरद विरघविळणाऱ्या जिवाणू संवर्धकाची प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणे या प्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी. रब्बी ज्वारी पेरणीसाठी फुले माऊली,फुले अनुराधा,परभणी मोती या वाणांची निवड करावी. एकरी ४ किलोऐवजी ६ किलो बियाणे वापरावे.
गहू	पेरणी	गव्हाची बागायती वेळेवर पेरणी नोव्हेंबरच्या पहिल्या पंधरवड्यात करावी. या कालावधीत पेरणी केल्यास फुटव्यांची संख्या, ओंबीची लांबी, ओंबीतील दाण्यांची संख्या, दाण्याचा आकार आणि वजन वाढून उपेक्षित उत्पादन मिळते. बागायती गव्हाची पेरणी १५ नोव्हेंबरनंतर केल्यास प्रत्येक पंधरवड्यास एकरी एक क्विंटलने उत्पादन कमी येते. वेळेवर पेरणीसाठी फुले समाधान, त्र्यंबक, तपोवन, फुले सात्विक, एम.ए.सी.एस ६२२२, एम.ए.सी.एस ६४७८, डी.बी.डब्लू.१६८ या सुधारित वाणांचा वापर करावा. पेरणीसाठी प्रती हेक्टर १०० किलो बियाण्यांचा वापर करावा. पेरणीपूर्वी बियाण्यास थायरम (७५% डब्लू. एस.) ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास प्रक्रिया करावी. बियाणे वाळवल्यानंतर प्रति किलो बियाण्यास २५ ग्रॅम अझोटोबॅक्टर आणि २५ ग्रॅम स्फुरद विरघळ विणाऱ्या जीवाणू संवर्धकाची बीजप्रक्रिया करावी. बियाण्यास गुळाच्या थंड पाण्यात मिसळून चोळावे. असे बीजप्रक्रिया केलेले बियाणे तासभर सावलीत सुकवावे आणि मग पेरणी करावी. बीजप्रक्रियेमुळे उत्पादनात १० ते १५ टक्के वाढ होते. तसेच मावा किडीचा नियंत्रणासाठी थायोमिथोक्झाम ३० एफ.एस. ७.५ मिली प्रति १० किलो बियाणे प्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी. पेरणीच्या वेळी जमिनीत पुरेशी ओल असावी. पेरणी ५ ते ६ सेंमी खोल करावी. त्यामुळे उगवण चांगली होते. बागायती वेळेवर गव्हाची पेरणी करतांना दोन ओळीत २० सेंमी अंतर ठेवून करावी. पेरणी उभी आडवी अशी दोन्ही बाजूने न करता एकेरी करावी म्हणजे आंतरमशागत करता येते. बियाणे झाकण्यासाठी कुळव उलटा करून चालवावा म्हणजे बी व्यवस्थित दबून झाकले जाते.
हरभरा	पेरणी	बागायती हरभरा पिकाची पेरणी १० नोव्हेंबर पर्यंत केल्यास चांगले उत्पादन येते. काबुली हरभऱ्याची पेरणी सिंचनाची सोय असेल तरच करावी. देशी हरभऱ्यामध्ये विजय, विशाल, दिग्विजय, फुले विक्रम आणि फुले विश्वराज हे वाण मर रोग प्रतिकारक्षम असून, जिरायत, बागायत तसेच उशिरा पेरणीस योग्य आहेत आणि काबुली हरभऱ्यामध्ये विराट, पीकेव्ही-२ (काक-२), पीकेव्ही-४ आणि कृपा हे वाण अधिक उत्पादन देणारे आहेत. पेरणीपूर्वी एक किग्रॅ बियाण्यास २ ग्रॅम बाविस्टीन + २ ग्रॅम थायरम आणि २५ ग्रॅम रायझोबियम जीवाणू संवर्धन गुळाच्या थंड द्रावणाद्वारे चोळून बीजप्रक्रिया करावी. पेरणीनंतर लगेच पुरेसा ओलावा असताना उगवणीपुर्व तणनाशक पेंडिमेथालिन फवारावे.
भात	लोंबी वाढीची / पीक पक्कतेची अवस्था /कापणी अवस्था	भाताच्या काही जाती पक्व झाल्या तरी हिरव्या दिसतात. म्हणून कापणीस उशीर करू नये. त्यामुळे दाणे खडतात तसेच भरडताना कणी जास्त होते. भात सदृश्य तणाची भेसळ काढणीपुर्वी लगेच काढावी जेणेकरून त्याचे दाणे खडून इतर स्वच्छ भात प्रक्षेत्रावर होणारा प्रसार थांबवता येईल. वेळेवर लागवड केलेल्या भात पीकात काढणीपूर्वी १० दिवस अगोदर पाण्याचा निचरा करावा. पीक निसवल्यावरसाधारणपणे २५ ते ३० दिवसांनी ओंबीतील ८० ते ९०% दाणे पक्व झाल्यावर भाताची कापणी करावी. वैभव विव्याचा वापर यासाठी करावा. यामुळे खोड्कीडीचे नियंत्रण होते.

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु.,इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२ **ईमेल:igatpuri.amfu@gmail.com**

नाचणी/नागली व वरई	पक्वतेची अवस्था / कापणी अवस्था	उशिरा पेरलेले नाचणी पिक फुलोरा ते दाणे भरण्याच्या अवस्थेत असेल आणि पाण्याची कमतरता भासत असेल तर पाण्याची उपलब्धतेनुसार पिकास संरक्षित पाण्याची व्यवस्था करावी. हवामानाच अंदाज लक्ष्यात घेता पिक पक्व होताच लवकरात लवकर काढणी करावी. पिकांची काढणी कणसे खुडून किंवा जमिनीबरोबर कापणी करावी. कणसे चांगली वाळल्यानंतर कणसे बडवून मळणी करावी. धान्य स्वच्छ करून उन्हात चांगले वाळवून हवेशीर जागी साठवण करावी.
खुरासणी	फुलोरा ते पक्वतेची अवस्था	जर खुरासणी पिक फुलोरा अवस्थेत असेल तर कीटकनाशकाची फवारणी करू नये. खुरासणी पिकाचे अधिक उत्पादन घेण्यासाठी, खुरासणी पिकात कीटक परागीभवन घडवण्याकरिता एक मधमाश्यांचे कृत्रिम पोळे प्रति एकरसाठी वापरण्याचे शिफारस करण्यात आली आहे.
द्राक्ष		द्राक्षबागेवर प्लॅस्टिक आच्छादन राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्रात थॉम्पसन सीडलेस या वाणात तीन वर्षे केलेल्या अभ्यासानुसार त्याचा वापर अनुकूल असल्याचे आढळले आहे. प्लॅस्टिक आच्छादनाचे फायदे फुलगळ, घडकुज व केवडा रोगाच्या प्रादुर्भावावर नियंत्रण केले जाते. हे आच्छादन द्राक्षवेलींचे भाग (ओलांडे, खोड आणि काड्या) यांचे गारांपासून नुकसान होण्यापासून संरक्षण करते. बिगरहंगामी पावसामुळे मणी फुटण्याच्या घटना कमी करते. वेलींच्या वाढीवर तापमानाचा प्रभाव कमी होतो. फळछाटणीच्या हंगामात आच्छादनाखालील पानांमधून बाष्पोत्सर्जन कमी झाल्यामुळे सिंचनासाठी पाण्याची गरज कमी होते. चांगल्या प्रतीचे द्राक्ष उत्पादन मिळते.
डाळिंब		बहार व्यवस्थापन रोप लागवडीनंतर साधारणपणे दोन वर्षांनी पहिला बहार धरावा. त्यापुर्वी बहार धरल्यास झाडे कमकुवत व अशक्त राहून रोगास लवकर बळी पडतात. एका वर्षात एकच बहार धरावा. बहार धरल्यानंतर झाडांच्या आकारमानानुसार नियंत्रित फळे ठेवावीत. त्यामुळे फळांचा आकार वाढून दर्जेदार उत्पादन मिळते.
आंबा		हंगामपूर्व तयारी आंब्याला मोहोर येण्यासाठी झाडाच्या मुळांना ताण बसणे आवश्यक असते. यासाठी बागेतील गवत काढून बागेची साफसफाई लवकरात लवकर पूर्ण करावी. जमिनीमध्ये पाण्याचे प्रमाण बाष्पीभवनामुळे लवकर कमी होऊन झाडांना ताण बसण्यास मदत होईल.
कांदा		रांगडा कांदा रांगडा कांद्याची पुनर्लागवड राहिलेल्या शेतकऱ्यांनी नोव्हेंबर महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यापर्यंत लागवड पूर्ण करावी. ज्या शेतकऱ्यांना खरीपात पाण्याअभावी लागवड करता येत नाही आणि विहरीतील पाणी जेमतेम फेब्रुवारी-मार्च पर्यंतच पुरते, त्यामुळे रबी कांदा करता येत नसल्याने रांगडा कांद्याची लागवड करावी. रबी हंगामातील किंवा खरीपातील जातींचे स्वतः घरी अशास्त्रीय पद्धतीने तयार केलेलं बी वापरून रांगडा हंगामात लागवड केली तर डेंगळे वाढण्याची शक्यता जास्त असते.
टोमॅटो		सापळा पिके टोमॅटो पिकात फळ पोखरणाऱ्या अळीचा प्रादुर्भाव कमी अधिक प्रमाणात वर्षभर आढळतो. या अळीच्या नियंत्रणासाठी पिकाभोवती मक्याच्या ओळी लावल्यास या किडीचा प्रादुर्भाव कमी होण्यास मदत होते. टोमॅटो पिकात झेंडूच्या ओळी लावल्यासही या किडीचा प्रादुर्भाव कमी होतो. फुलांच्या गर्द रंगाकडे आकर्षून मादी झेंडूच्या झाडांवर अंडी घालते. याशिवाय सूत्रकृमींच्या वाढीसदेखील आळा बसतो.
पशुधन (गाय व म्हैस)		चारटंचाईची शक्यता लक्षात घेऊन उपलब्ध हिरवा चारा, कडबा, पिकांचे अवशेष, वाळलेला चारा आणि इतर स्रोतांचे नियोजन करणे आवश्यक आहे. उपलब्ध चाऱ्याचे संवर्धन, कमी पाण्यात येणाऱ्या चारा पिकांची लागवड, मुरघास निर्मिती, चाऱ्याची पौष्टिकता वाढविणे आणि सामूहिक चारा व्यवस्थापन या बाबींवर भर देणे गरजेचे आहे. उपलब्ध हिरवा चारा मोठ्या प्रमाणात एकाच वेळी जनावरांना देण्याऐवजी त्याचे नियोजनबद्ध वाटप करावे. सोयाबीन, ज्वारी, बाजरी, मका, तूर आणि इतर पिकांपासून उपलब्ध होणारे अवशेष चारा म्हणून वापर करावा. या अवशेषांचे योग्य कुट्टीकरण करून सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक केल्यास पुढील काळातील चारटंचाई कमी करण्यास मदत होऊ शकते. कडबा व इतर कोरडा चारा पावसापासून सुरक्षित, हवेशीर आणि शक्यतो जमिनीच्या थेट संपर्कापासून दूर ठेवावा. ओलसर किंवा बुरशी आलेला चारा जनावरांना देणे टाळावे. योग्य साठवणूक केल्यास उपलब्ध चाऱ्याची गुणवत्ता मोठ्या प्रमाणात टिकवता येते.
शेळी		शेळ्यांची निवड करताना किंवा व्यवसाय सुरू करताना शक्यतो तो हिवाळ्यात सुरू करावा. कारण हिवाळा ऋतू हा आरोग्यासाठी पोषक मानला जातो. व्यवसाय सुरू करण्यापूर्वी पावसाळ्यात चारा लागवड करून चारा खाण्यायोग्य झाला की हिवाळ्यात शेळ्यांची खरेदी करावी.
कुक्कुटपालन		कुक्कुटपालन फायदेशीर होण्यासाठी महत्वाच्या बाबी वयोगटानुसार कुक्कुटपालनात तीन प्रकारचे व्यवस्थापन आवश्यक आहे संतुलित खाद्य, रोगप्रतिबंधक उपाय व शास्त्रोक्त पद्धतीने व्यवस्थापन या तीन सुत्रांमुळे कुक्कुटपालन व्यवसायाची वाढ झालेली आहे. सूत्र १- संतुलित खाद्य वयोगटानुसार कोंबड्यांना द्यावयाचे खाद्य

खाद्याचा प्रकार	वय आठवडे	प्रथिने (%)	स्निग्ध (%)	तंतुमय (%)	कॅल्शियम (%)	फॉस्फरस (%)
चिक मॅश	१ ते ८ दिवस	२२	३.४	३.३	१.२	०.६ ते ०.७
ग्रोअर मॅश	९ ते १६	१६	३.४	५.०	१.२	०.६ ते ०.७
प्रीलेअर मॅश	१७ ते १९	१५	३.४	३.३	१.२	०.६ ते ०.७
फेज-१	१९ ते ३५	१६	३.४	४.५	२.५	०.६ ते ०.७
फेज-२	३५ ते ५५	१८	३.४	४.७	२.७	०.६ ते ०.७
फेज-३	५५ ते ८०	१८	३.४	४.५	२.७	०.६ ते ०.७

स्त्रोत:

१) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र,मुंबई.

२) मागील हवामान : ग्रामीण कृषि मौसम विभाग वेधशाळा विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

ठिकाण : विकृसंके,इगतपुरी

दिनांक : ०९.११.२०२६

स्वाक्षरीत/-
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकृमौसे, ऐएमएफयु, इगतपुरी
तथा सहयोगी संशोधन संचालक,
वि.कृ.सं.के., इगतपुरी, जि. नाशिक